

חוי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

עלוך

חג שבועות

בגליון השבוע

הלכות וענייני חג השבועות

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

דבר המערכת

אין התורה נקנית אלא בחבורה

עליונים ששו ותחתונים עלזו בקבלת התורה מסיני. אנו נמצאים כעת ערב חג מתן תורה, החג 'שלנו' - של כל לומדי התורה ומקיימיה די בכל אתר. אולם אין אנו באים ליום זה כך, מן הרחוב, נשלפים משלל עיסוקי היום יום ומענייני העולם הזה; אנו באים אליו לאחר הקדמה והכנה ארוכה, תחילתה ממחרת הפסח - יום הקרבת העומר - והמשכה על פני כל ימי ספירת העומר. הספירה כולה מיועדת ו'מכוונת' להגעה ליום קבלת התורה - 'עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום'.

נתבונן מעט במשמעות ימי הספירה. ימי ספירת העומר מיועדים להתחזקות בעניינים שבין אדם לחברו. תיקון המידות הוא תנאי הכרחי לקבלת התורה, והוא הוא ה'כלי מחזיק ברכה', שלתוכו יכולה תורה להינתן.

יש סיבה נוספת לתביעה זו מאתנו בימים אלה. חז"ל אומרים כי לרבי עקיבא היו 'שנים עשר אלף זוגין

הלכות חג השבועות

חג השבועות - חג מתן תורה

בימים שבין חג הפסח לחג מתן תורה אנו סופרים ארבעים ותשעה ימים שהם שבעה שבועות תמימים. לעם היוצא ממצרים היו אלו ימים של הכנה, כי היה צריך להשיל מעליו בכל יום את 'קליפות' טומאת מצרים ולהכנס למ"ט

'בפלפול התלמידים', וכן בשאר מעלות שבין אדם לחברו, 'אוהב את הבריות' 'נושא בעול עם חברו' ועוד כהנה רבות.

כל הלומדים במסגרות הלימוד של 'לימודי דעת', משיגים בדרך זו את מעלת הלימוד 'בחבורה'. השיעורים הם פרי עיון והעמקה של רבנים מומחים בתחומם, ובחלקם אף נמסרו ברבים, בחבורה ממש. כמו כן התמיכה הלימודית שהרבנים מעניקים במשך תקופת הלימוד, והקשר הבלתי אמצעי אותו ניתן לרקום, עם הרבנים ועם הלומדים האחרים, בלימוד בחברותא או בהתקשרות מידי פעם, משווים ללימוד אופי של לימוד 'בחבורה'.

אין התורה נקנית אלא בחבורה - ואם לא עכשיו אימת.

שלכם בברכה נאמנה

שנזכה כולנו לשמוח ולעלוז בקבלת התורה מאהבה

המערכת

תלמידים', וכולם מתו בפרק אחד, בין פסח לעצרת, 'על שלא נהגו כבוד זה בזה'.

והנה, לא כתוב כאן כי היו לרבי עקיבא עשרים וארבעה אלף תלמידים, אלא 'שנים עשר אלף זוגות'. ושמענו בזה רעיון נפלא. התורה נקנית בחברותא, בחבורה, כך היא דרכה של תורה, כך הדברים מתלבנים ומתבררים כמות. זה הוא השיא של הרמה הרוחנית אליה הגיעו תלמידי רבי עקיבא, בית מדרש ענק שבו היו 'שנים עשר אלף זוגות' של תלמידי חכמים העוסקים בתורה. ולפי דרגתם הרוחנית המופלאה היתה התביעה מהם, דקה מן הדקה ובלתי מתפשרת, על הפגיעה באותה שלמות נפלאה של 'שנים עשר אלף זוגין תלמידים', על שלא נהגו כבוד זה בזה.

ימי הספירה מכוונים גם כנגד מ"ח קנייני התורה. כך הורונו רבותינו. ואף בהם נמצא לרוב מעלת הרבים העוסקים בתורה, המתחדדים זה מזה. 'בשמוש חכמים' 'בדקדוק חברים'

שערי קדושה.

במצרים היו ישראל עבדים, וכשיצאו משם עדיין לא נשלמה חירותם עד ליום הגדול והנשגב, יום מתן תורה, אז קיבלו ישראל "ספר חוקים" ונכנסו לעול תורה ומצוות.

הנה עם ישראל שיועד מהי 'עבדות'

מחפש להיות עבד נאמן לבורא עולם, ואפילו שלא מכבר השתחרר מעול המצרים, מבקש לקבל עול תורה ומצוות, הכיצד?

רק אלו הנמצאים בסביבת התורה הקדושה ועוסקים בה יכולים להבין את עומק הבקשה: להכנס לעול תורה כי

הקרוב בחג השבועות, ע"י שאוכלים בסעודה גם בשר וגם חלב, א"כ צריכים שני לחמים נפרדים שכן אסור לאכול באותה פת גם בשר וגם חלב, וממילא יש זכרון לשתי הלחם.

יש הנוהגים לאכול את מאכלי החלב בסעודת הלילה, ויש שנהגו לאכול בסעודת היום, ויש שנוהגים לקדש בבוקר ולאכול לאחר מכן את מאכלי החלב, ובסעודה - אוכלים בשר (אלו שנוהגים כך עליהם ליזהר שיאכלו כזית דגן בכדי אכילת פרס, שכן מצוי בעוגות הגבינה שיש מעט מאוד קמח ואינו מספיק לשעור של קידוש במקום סעודה) וכל אחד יעשה כמנהגו.

בשר וחלב

מכיון ששמחת החג היא בבשר נוהגים לאכול קודם מאכלי חלב ואחר כך לסלקם מהשולחן, ויסדר את שולחנו למאכלי בשר.

1. אין משתמשים בשאריות לחם מסעודת חלב לסעודת בשר.
2. יש להחליף את מפת השולחן ואת כלי האוכל. (כולל מלחיות)
3. ישטוף ידיו וידיח פיו, ומנהג נפוץ בזמננו להמתין בין חלב לבשר ½ שעה.
4. אחר גבינה צהובה נהגו להמתין שש שעות (=כדין גבינה קשה).

נזכיר כאן את הדין של הפסקת שש שעות בין אכילת בשר לחלב:

- ביחס לילדים הורו פוסקי זמננו כך:
- עד גיל 3 אין להקפיד על המתנה.
- 3-6 יש להרחיק שעה.
- 6-9 להשתדל להרחיק שלוש שעות.
- 9 והלאה להקפיד על המתנה של 6 שעות.

שמחת החג

כתב השל"ה הקדוש, שחייב אדם לשמוח בחג השבועות שמחה רבה כי הוא יום שזכינו בו לכתר תורה, והשמחה שלו תהיה שמחה רוחנית להודות לה' יתברך על שנתן את התורה.

סעודות החג

א. שמחת החג הינה גם במאכל ובמשתה, וכתב המשנה ברורה (תקכ"ט סעיף קטן י"א) שתיקנו להרבות בסעודה בשבועות לפי שהוא יום מתן תורה.

ב. גם בעת הסעודה יתן דעתו על התורה.

ג. חייב לבצוע על שתי ככרות לחם ולקבוע כל סעודה על היין, דהיינו שישתה יין גם בתוך הסעודה חוץ ממה ששתה בעת הקידוש.

ד. לא ינהג קלות ראש בסעודה.

ה. בסעודת הלילה יתן דעתו שלא לאכול מאכלים שעלולים להכביד עליו ולעייף אותו. (כדי שיוכל לעשות את התיקון של הלימוד בלילה זה) 2

ו. אין חובה לסעוד סעודה שלישית, אבל אם אוכל עוד סעודה חייב בלחם משנה.

אכילת מאכלי חלב בחג השבועות

נהגו לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, (רמ"א סימן תצ"ד) והרבה טעמים נאמרו בזה, נזכיר שלושה מהם:

1. מפני שבני ישראל לא מצאו מה לאכול ביום קבלת התורה אלא מאכלי חלב, כי למאכלי בשר צריכים הכנה רבה [שחיטה, בדיקת הסכין, ניקור החלב, מליחה וכו']
2. וגם משום שהתורה נמשלה לדבש וחלב כמו שכתוב: "דבש וחלב תחת לשונך" (שם משנה ברורה סק"ג).
3. עושים זכר לקרבן שתי הלחם

"הם חיינו ואורך ימינו", חופשי אמיתי הוא עבד השם, ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

מוגש לפניכם מקבץ הלכות לחג השבועות.

ההכנות לחג

א. מצוה ליטול צפרניים ולהסתפר לכבוד יום טוב.

ב. מותר ליטול צפרני ידיו ורגליו באותו יום (לכבוד החג).

ג. מצוה להתרחץ במים חמים לכבוד יום טוב, ולטבול כדי להטהר לקראת החג. (שהוא משלשה רגלים)

ד. נהגו לשטוח עשבים בבתי הכנסת ובבתים זכר לשמחת מתן תורה שהיו עשבים סביב הר סיני (רמ"א סימן תצ"ד סעיף ס"ג).

ה. כמו כן נוהגים להעמיד אילנות, וטעם הדבר כדי להזכיר שעצרת הוא יום הדין לפירות האילן.*

* הגאון מוילנא ביטל שני מנהגים אלו, ולכן נהגו חלק מבני אשכנז שלא לשטוח עשבים ואילנות.

הדלקת הנרות

מנהג יוצאי אשכנז שהנשים מברכות "שהחיינו" בזמן הדלקת הנרות, ומנהג עדות המזרח שיוצאות בברכת שהחיינו בשעת אמירתו בקידוש, אלו שמברכות בשעת הדלקת הנרות תזנהנה שלא לענות אמן על ברכת שהחיינו של המקדש שלא יהיה הפסק בין הברכה לשתייה.

ליל שבועות

מאחרים להתפלל ערבית, ומחכים לזמן שהוא ודאי לילה כדי ששבעת השבועות שמפסח ועד שבועות יהיו תמימים - שלמים. כמו שכתוב בתורה: "וספרתם לכם... שבע שבתות תמימות תהיינה" (ויקרא כ"ג ט"ו)

הלכות חג השבועות

מנהג להיות נעורים בליל שבועות

כתוב במדרש שבלייל מתן תורה היו ישראל ישנים כל הלילה והוצרך הקב"ה להעיר אותם לקבלת התורה. ולכן מנהג ישראל קדושים לעשות תיקון לענין זה, ולהיות ערים כל הלילה ולעסוק בתורה (מגן אברהם). (סידרו המקובלים תיקון ליל שבועות שבו כלולים כל חלקי התורה).

עוד כתבו המקובלים להשתדל ללמוד דבר תורה חדש שלא ידע קודם לכן.

בני הישיבות נוהגים ללמוד גמ' ופוסקים ולא אומרים "תקון" לחג השבועות. ומקפידים ללמוד דוקא תורה שבעל פה.

ישתדל מאד ללמוד אף ביום קבלת התורה, ואם איננו יכול בגלל כובד הראש ינוח מעט, ויקום ויחזור ללימודו כל היום כי גדול וקדוש יום מתן תורה.

ומי שאינו ישן בלילה זה כלל, ועוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא. (האריז"ל).

מי שיודע בעצמו שאם יהא ער כל הלילה לא יוכל להתפלל בבוקר כראוי, עדיף שישיב בלילה ויתפלל כראוי וילמד במשך כל היום.

ברכות השחר וברכות התורה

א. כתב המשנה ברורה (סימן מ"ז סק"כ). (שמי שהיה ער כל הלילה - יש אומרים שאינו יכול לברך ברכות השחר וברכות התורה בבוקר, ויש אומרים שצריך לברך. ולמעשה בני ספרד נהגו שגם מי שלא ישן בלילה יכול לברך את כל הברכות. ובני אשכנז נהגו שמי שישיב בלילה יוציא בברכתו ידי חובה את כל השומעים. מי שישיב בערב חג השבועות ביום, יכול לברך ברכות התורה בבוקר חג השבועות בעצמו.)

ב. המברך יכוון להוציא את השומעים,

והשומעים יתכוונו לצאת בברכות ויענו אמן, ויזהרו לא לענות "ברוך הוא וברוך שמו".

ג. גם אם נרדם עם בגדיו בדרך ארעי אפילו כמה שעות נחשב כאילו היה ער כל הלילה.

ד. הניעור כל הלילה יטול ידיו ג' פעמים בלא ברכה מיד כשיעלה עמוד השחר, אבל אם עשה צרכיו יברך לאחר הנטילה: "על נטילת ידים" ו"אשר יצר".

ה. אין צריך להפסיק מן הלימוד בעלות השחר אפילו שאינו מברך ברכות התורה.

תפילות החג

פיוטים

בזמן קריאת התורה נהגו להוסיף פיוט לכבוד החג.

מנהג הספרדים לומר פיוט "כתובה" בזמן פתיחת הארון.

ומנהג האשכנזים לומר פיוט "אקדמות" לאחר הוצאת ספר תורה והנחתו על הבימה.

הלל שלם

בשבועות גומרים את ההלל [אומרים הלל שלם], ויזהר לאמר את ההלל לפי הסדר, מילה במילה בלי להחסיר אף תיבה, ואם דילג חוזר למקום שדילג וממשיך מאותו מקום כסדר.

קריאת מגילת רות

נהגו לקרוא מגילת רות בחג השבועות כי דוד המלך נעים זמירות ישראל יצא מרות המואביה. ויש נוהגים לקרותה ממגילה כשרה על קלף ובברכה על מקרא מגילה ושהחינו.

הפטרה

מפטרים במעשה מרכבה ביחזקאל,

ויש שנוהגים לעמוד בזמן קריאתה בגלל חשיבותה.

*כתב החיד"א ללמוד התהילים ביום טוב, כי דוד המלך ע"ה היתה מנוחתו ביום זה ויעלה לרצון ביותר אמירת תהילותיו.

הזכרת נשמות

מזכירים נשמות ביום חג השבועות.

תזכורות:

*זכרו להשאיר אש דולקת (כמו נר נשמה) שממנה תוכלו להעביר אש לצורך בישול בחג.

* אין להשתמש במצת אלקטרוני, ואין לכבות אש דולקת!

* רוב פוסקי זמננו הורו שהעישון אסור ביום טוב, והמעשן יקפיד למחוק את האותיות שעל הסיגריות קודם החג כדי לא לעבור על איסור מוחק.

תזכורת!

השנה תשפ"ג
שיום טוב חל בערב שבת
יש לעשות עירוב תבשילין

ועל ידי העירוב יוכל
לבשל ולהכין ביום טוב
את צרכי השבת.